

STARÁ LÁSKA NEREZAVÍ

Ivan ČERNÝ

Snímky IVO HAVLÍK

Několikrát se zakýval v hlubokém křesle, aby pak využil odstředivé síly a těžce vstal, přidržuje se knihovny. Hřbety dlaní měl pokryté tmavými skvrnami, vysoko vystupovaly pletence žil. Okamžik čekal, až poleví bolest v kolenou, kyčlích i kříži. To, že již nikdy nezmizí, věděl dávno. Pokud přesáhla únosnou mez, tak sáhl po práscích. To se především stávalo při změnách ročních období a při zhoršujícím se počasí. Žil s tím již tak dlouho, že si nedovedl představit ani pár minut, kdy by ho něco netrápilo. Nebral to ale nijak tragicky a jeho oblíbená věta byla, že na „reuma a podágru se neumírá“. To ovšem nic neměnilo na jeho dalším bonmotu, se kterým se rád občas blýskl: „stáří je zlé.“

Bodání a pálení v kostech a kloubech konečně polevilo tak, že mohl dokonce bez hole vykročit do kuchyně. I bez pohledu z okna věděl, že dneska celý den propřeší. Nevadí. Vaječnou omletu ještě svede, pak by chtěl začít dělat pořádek ve svém letitém archivu. Rozhodl se konečně jednou pro vždy vyhodit složky nejrůznějších materiálů, které kdysi potřeboval jako podklady ke svým článkům a reportážím, i výstřižky samotné. Koho by po půl století zajímaly zažloutlé novinové stránky s podpisem Iváňský, či značkou –Iv –, kterou používal nejčastěji. Bože, jaký on býval pedant. Nikdy nic nevyhodil, a co se o tom se svou ženou nahádal. Ta by nejraději každý zbytečný papír odnesla do sběru, on bazíroval i na poznámkových blocích, které dávno nebyly skutečně k ničemu.

Ženu má dávno na pravdě boží a teprve dnes se rozhodl splnit její staré přání a vše zlikvidovat. Napadlo ho, jakou by asi měla radost, a zda se na něho odněkud shůry dívá. Vydrželi spolu celých padesát let, než mu zemřela. Nemívali nijak idylické manželství, hádali se, ba i někdy poprali, také s nevěrou byl na štíru, jak to tak u lidí uměleckých či svobodných profesí bývá, ale vydrželi spolu až do jejího konce. Dokonce se na ni občas zlobí, že ho zde nechala samotného. A docela upřímně u dvojky červeného, na kterou si občas dojde do klubu, před přáteli přiznává, že se mu po ní stýská.

V myšlenkách rozklepl tři vejce na pánev, připravil si toustový chléb a sedminku másla. Nebyl žádný velký kuchař, a vaření ho nikdy nebavilo, ale o sebe se uměl postarat. Základní jídlo vždycky zvládl. Do pečení by se ale nikdy nedal. To si raději koláč nebo zákusek koupil v mlékárně. To nic neměnilo na faktu, že rád jedl a uměl ocenit dobrou krmí, jak labužnický říkal. Však také valnou část penze rozkutálel po hostincích, kde uměli omáčky, pečení či nejrůznější speciality.

Po jídle umyl ty dva tři kousky nádobí, co našpinil a vrátil se do pracovny. Čím začít, přemítal. Logicky vzato, rokem padesátým. To se jako pětadvacetiletý mladíček s tvůrčími sklony a doktorátem z filozofie prvně dostal do novin. Už je to padesát let. Co rok, to silný diář, plně popsaný. Zabírají mu dva regály knihovny. Hlavní část jeho archivu. Kdyby chtěl psát paměti, bez toho by se tedy neobešel. Lidská paměť je totiž tuze ošemetná věc. Člověk velmi brzy zapomíná, nebo má tendence vše upravovat a předělávat k obrazu svému. Není nad poznámky. Stejně to ale

vyhodí, koho by dnes zajímaly nějaké staré historky o lidech kolem novin?

Sáhl po prvním diáři z celé řady a zabořil se do kožené staromódní klubovky. Ze hřbetu sfoukl prach a namátkou zabodl ukazovák kamsi doprostřed. Četl: pondělí. V deset ráno porada u šéfredaktora, po obědě univerzitní knihovna, příprava na reportáž z textilní továrny, večer volat Zdenku /Mánesova 25/, rande!

Rande bylo dvakrát podtržené. Přivřel oči, položil si diář na kolena a vzpomínal. Zdenka, Zdenička... chodili spolu téměř rok, už už to vypadalo na svatbu, ale pak se objevila „ta jeho pravá“, on ztratil rozum i srdce a se Zdenou se přes všechny její slzy a výčitky rozešel. Brzy poté se on oženil, a ona, možná z trucu, se rovněž brzy vdala.

I po těch desítkách let věděl, jakou měla hezkou postavíčku, brunetka se zelenýma očima, připravená se vždy smát jeho vtipkům na celou ulici. Mohli být spolu asi docela šťastní. Už tu také asi nebude... napadlo ho, i když dobře ze statistik věděl, že je naopak více vdov než vdovců. A i kdyby ještě žila, kde je jí asi konec? Možná, že se i odstěhovala z Prahy, nebo dokonce mohla emigrovat z republiky, na rozdíl od něho měla příkrejší názory na tehdejší politický vývoj. Rozhodně ale nebydlí na Vinohradech, v Mánesovce, jak měl poznamenáno. Kdo by mohl vydržet takovou dobu v jednom baráku? Navíc se po devětaosmdesátém většina z těch paláců vrátila původním majitelům, řada lidí se stěhovala či byla vystěhována...

Seděl a přemýšlel. Možná ze zvědavosti, možná z nostalgie či docela jen tak z nudy ho přepadl extravagantní nápad. Pokusí se jít tam brnknout. Telefonní číslo bylo jistě mnohokrát pozměněno, ale podle adresy (Mánesova 25) by to mohlo při velkém kusu štěstí vyjít. Sáhl po telefonním seznamu a listoval. Zdena Fuxová, Zdena Fuxová, Zdena Fuxová... mumlal při tom, jako by zaklínal.

To snad není možné! Našel ji! Po celých padesáti letech. Nevěřícíně civěl na droboučké písmo, pro jistotu ty dva řádky uzavřel do kruhu červenou tužkou, aby to snad za okamžik nepřehlédl. Zdena Fuxová, Mánesova 25, Vinohrady, Praha 2! Tak to stálo černé na bílém... a k tomu šestimístné telefonní číslo. Rozpačité si, jak za mlada, projel prsty vlasy. Dnes již je měl řídké a bílé, kde jsou ty časy, kdy se mu v nich lámaly hřebeny? Podíval se po telefonním aparátu a váhal, zda má číslo vytočit, či nikoli. Nakonec v něm zvítězil reportér, vždyť to by byl přímo námět na povídku.

Ostatně, proč to nezkusit? Vždyť je to jen taková hra. Stejně to nevezme, nebo je to jen shoda jmen, také by to mohla být dcera nebo dokonce vnučka, která po „jeho“ Zdeně byt podědila. Ale co kdyby? Hlodal v něm červík zvědavosti. Za svůj dlouhý novinářský život mnohokrát zažil, jaké romány dokáže napsat sám Život. Svého času dělal kupříkladu rozhovor s mužem, kterého od neodvratného nacistického treštu smrti zachránilo vybombardování drážďanské věznice, nebo naopak psal o člověku, kterému lékaři omylem odebrali zdravou ledvinu místo té nemocné.

Jiný zase přežil srážku rychlíků jen díky tomu, že mu (smolaři starému) ten jeho spoj díky nějaké banální patálii ujel. Kuriózní byl i případ jednoho venkovského lakomce, který si nechal složit padesát metrů uhlí a sedmnáctiletému chlapci z dětského domova za tu práci dal místo několika desetikorun, na které se mladíček těšil, los, který posléze vyhrál rovný milion. Tak by mohl ještě dlouho pokračovat. Konečně, nescházejí se hory s horami, ale lidé s lidmi. Proč to tedy nezkusit? Co mu v tom může bránit? Ostych nebo stud? Nesmysl, po takových letech...

A tak se stalo, že začal vytáčet číslo. Po chvíli tůtání se dočkal. „Haló... prosím... haló...“

Čistota známého hlasu ho šokovala. Ihned se ho zmocnil pocit, že se píše rok padesát. Pět let po válce. Kvetou kaštany, on jde z univerzitky a právě si telefonicky se Zdenou potvrdili rande. Z lidského těla hlas stárne nejpomaleji. Překvapilo ho to, i když to teoreticky věděl.

„Haló... to jsem já... haló...“ náhle nevěděl, co říci. „Jsi to ty?“ „To... jsi ty...“ odpověď zněla jak ze záhrobí. „Nebo se jedná o nějaký špatný vtip?“

„Já... já... jsem to já... Zdeničko!“ vyhrkl náhle ve strachu, aby to nepoložila. „Ale jseš to ty? Fuxová?“

„Teď již zase Fuxová... jako za mlada... jeden čas jsem ale bývala Novotná...“odpověděla mu, jako by to nevěděl, žena na druhém konci drátu, aniž se ho ptala po jménu. Což znamenalo, že ho zná. Že telefonujícího těž poznala. „Odkud voláš?“

„Z Olšan!“ neodpustil si trošku černého humoru. Náhle se cítil, jako by mu bylo pětadvacet, když se Zdenkou chodil a ona na něm především oceňovala smysl pro nesmysl. Co oni se spolu nasmláli!

„Oldo... Oldřišku...“ rozhihňala se právě tak, jak ji měl ve vzpomínkách nejraději. „ty kluku...“

„Radši říkej: ty dědku!“

„Chlapi nestárnou...“

„To by ses, holka, divila!“ natřásal se u telefonu, jako by ho snad mohla vidět.

„Asi bych se divila, kdybich tě viděla...“ reagovala, jako by uměla číst myšlenky.

„Co nám brání, abychom se neviděli?“

„Pokud nejsi zadaný, tak nic. Snad až na můj sedý zákal!“

„To nic není. Já zase nemohu na nohy...“

„Nepovídej!“ smála se do telefonu. „Pamatuješ, jak jsi mne vždycky honil po Prokopském údolí?“

„A co bylo, když jsem tě dohnal?“ přistihl sám sebe, jak s ní flirtuje.

„Ne tak nahlas, nebo to uslyší manželka...“ změnila tón.

„Už jsem pár let vdovcem...“ zvážněl i on.

„A já léta rozvedená. Vrátila jsem se ke jménu za svobodna. Kdybich zůstala Novotná, tak jsi mne asi nenašel...“ pochopila, že ji asi nějakou náhodou objevil v telefonním seznamu.

TRNITÁ MEYRINKOVA CESTA

IVO FENCL

Četl jsem loni vydanou knížku **Milana Koláře** *Trnitá cesta. Gustav Meyrink a Praha*, o níž se dá referovat stručně i zevrubně (není nijak rozsáhlá), ale v obou případech mi vynadáte. Referent vždy vyslepičí buď moc málo, nebo příliš.

Milan Kolář už editoval společně s Vladislavem Zadrobílkem objemný svazek Meyrinkových textů *Nevěděť nic, mocí vše* (2003). Teď pročetl asi čtyřicet dopisů, které psal dotyčnému z Německa ještě do Prahy (1893–1903) jistý Alois Mailänder, jeho „duchovní učitel“, a prostřednictvím citací z těch psaníček (Mailänder je sebevědomě diktoval; neuměl psát!) sleduje mladá léta začínajícího spisovatele.

Jsou charakteristická jedním ze základních rysů Meyrinkovy

povahy, a to tím, že (cituji Koláře) „neměl příliš kladný vztah k práci“.

„Od mého nejranějšího mládí mé srdce nenávidělo práci tak, jak jen lidské srdce dokáže nenávidět,“ píše v povídce *Lodivod*. Mínil to asi jako literární nadsázku, ale kloubí se s realitou. Každý za sebe se teď zamysleme, zda bychom se nechovali podobně jako Gustav Meyrink (1868–1932)...

Narodil se herečce (Maria Meyer, 1840–1908) a německému šlechtici a politikovi Friedrichu von Varnbüler. Aféra s nemanželským děckem by mu – snad – zničila kariéru, i nedotkl se výchovy synátora ani prstíkem. Matku však dobře finančně zabezpečil a synovi platil studia a deponoval u notáře značnou částku, o níž dítě posléze vědělo, že mu bude vyplacena po dosažení plnoletosti.

S tím se patnáctiletý Meyrink sune – roku 1883 – z Hamburku do Prahy. Maminka u nás totiž získala angažmá v dnešním Stavovském divadle. Hned první den vklouzl Gustav do spleti-tých uliček a ocitl se „až“ na Karlově mostě. Snad později přehání, ale tvrdil, že se jej právě v tu chvíli zmocnila hrůza.

Hleděl na Hrad a nad „pomalu tekoucí“ řekou pocítil „hluboký děs“. Hrůza ho, jak aspoň píše, prý neopustila, co v Praze žil. „Ani na jediný okamžik.“

Ubytovali se nejprve v penzionu u nádraží a záhy našli podnájem ve Štěpánské. Brzy se přestěhovali do bytu v Jindřišské. Tam pobyl v letech 1884–1889. Chodil do německého gymnázia Na Příkopech (česky vůbec nemluvil) a uprostřed školního roku, hned v únoru 1885, přešel do prvního ročníku Obchodní akademie v Masné. Tam kladli důraz na výuku angličtiny a francouzštiny, přičemž oběma jazykům Meyrink hověl. Znalost si přivezl již z Hamburku. Nemusel se tedy vůbec učit. Měl slušný prospěch, a když školu absolvoval (1887), už byl v bytě po dva roky sám. Jak to?

Máti-herečka se stala obětí personálních změn v divadle (1885) a jediná nabídka k vystupování jí prý přišla z Petrohradu. „Foukla“ své ratolesti do Ruska. Sedmáctiletý zůstal v „mystické“ Praze sám (Chtěli byste to zažít? Já ano.)

Matka sice přešla na sezonu 1888/1889 do Berlína, ale potom se vrátila do Petrohradu. Do Prahy se každopádně nevrátila už nikdy, s výjimkou dvou krátkých návštěv. Syna nicméně finančně podporovala a byly doby, kdy za něj prokazatelně platila nájem.

Bylo mu devatenáct, když dokončil školu. O literaturu se nezajímal. Byl ve veslařském klubu Regatta a denně trénoval na Vltavě. Údajně byla jeho denní „dávka“ deset uveslovaných kilometrů. Vedle toho čtal fotbal na Letné, hrál tenis a šachy. Po kavárnách. „Tenkou slámkou popíjel nespočetné sklenice švédského punče,“ píše Paul Leppin v knize *Severinova cesta do temnot*, kde je Meyrink předobrazem jedné z hlavních postav.

Šachy nebyly – navzdory chlastu – zástěrka. S nejlepším šachistou Prahy Moritzem Porgesem sehrál vyrovnanou partii! Rodinu mu nahrazovali protihráči a klub. Byl samolibý a floutek a zřejmě mu přicházela apanáž. Plnoletosti dosáhl v lednu 1889, aby shrábl víc než osmáct tisíc marek. Je zajímavé, že to v něm probudilo protiměšťácké instinkty. Nosil křiklavé kravaty, nápadné obleky, nejmodernější boty a chodil po obrubníku. Co nejdál od stěn domů. Pořídil si přešlechtěné psy a přestěhoval se do nového bytu na Ferdinandově třídě. Dnešní Národní. Hrál poker a na koni se projížděl Stromovkou. Navštěvoval dostihy.

Později napsal: „V 11 dopoledne jsem projížděl po Příkopech v otevřeném fiakru, usazen mezi dvěma pěknými sboristkami.

Na kozlíku stál kbelík s ledem a lahvemi šampaňského.“

Peníze mu začaly docházet v listopadu, i založil banku v Ovocné ulici, kde mu byl společníkem jistý Morgenstern. Meyrink přitom financím naprosto nerozuměl, nic nedělal, něco málo jen předstíral a dokonce ho asi ani nenapadlo, že jej společník začne okrádat. Nic o něm přitom dohromady nevěděl!

Kdy se vlastně začal zajímat o mystiku, je otázka. V jednom dopise uvádí, že již v osmnácti. Musíme pochopit, že spiritismus by tehdy móda. Meyrink založil „lóži U modré hvězdy“ a přijal do ní Julia Zeyera či hraběte Jana Harracha. Anglicky uměl jen on, i překládal kolegům z Bulwerova románu *Zanoni*. Studovali alchymické spisy atp. Roku 1892 mu kdosi doporučil jako duchovního učitele Aloise Mailändera (1843–1905).

Ani ten nikdy nepoznal otce, ale byl ze zcela chudých poměrů. Zažil tvrdou práci. Nikdy se ani nenaučil číst a psát. Přesto či proto nazval posléze svůj dům Domovem a musel mít nějaké charisma, neboť úspěšně zval i cizí lidi ke společné četbě Bible a meditacím.

Získal mecenáše, a to hlavně Marii Gebhardovou (1832–1892), která podporovala už Eliphase Léviho a Helenu Blavatskou. Usadil se nakonec poblíž Frankfurtu a po roce 1895 ho Meyrink navštěvoval i několikrát za rok. Psali si, ale Meyrin-

kovy dopisy jsou bohužel zničeny. Mailänder diktoval ty své buď ženě, nebo švagrově a nelze jednoduše a jako v pohádce *Císařovy nové šaty* napsat, že byli v oné rodině prostě všichni podvodníky; ale přečtěte si Kolářovu knížku a udělejte si názor sami. Nakolik a hlavně do kdy jim Meyrink věřil, zůstane otázkou. Mailänder mu mohl být otcem a budoucí spisovatel jej tak vnímal. „Cvičení“, která „mystik“ doporučoval, ale těžko brát vážně. Každopádně se netýkala ani tak mystiky jako pokorného utvrzování se ve víře v pána Boha. Prvního března 1893 se Meyrink prvně oženil. Jeho žena Hedwiga (*1871) snad zprvu poslušně cvičila s ním. Pak ji to přestalo bavit. Ani manželství příliš nefungovalo, anebo jen první tři roky. Nic to nemění na tom, že manželé vypadají na fotografii (1893) překrásně. A Mailänder jim kupříkladu 22. 3. 1894 psal: *Pro váš další pokrok cvičte od této chvíle tím, že budete opakovat věty: Já, Ruben, se pevně držím svého Spasitele. Já, Maria, chválím tvé jméno, Pane, Pane*.

Od určité, a to dosti brzké chvíle (v červnu 1897) měl Meyrink milenkou Philomenu Berntovou (1873–1966), se kterou si padli do oka a s níž si začal, ještě než dosáhla plnoletosti. Vzali se v květnu 1905 a zůstali spolu do spisovatelovy smrti. Někomu to může dnes připadat zvláštní, ale Meyrink začal psát povídky ve vězení, když krachoval, a honoráře, které dostával z berlínského časopisu *Simplicissimus*, skutečně nebyly jen formalita. Pomáhaly mu. Ve vazbě konkrétně vytvořil povídky *Izzi Pizzi*, *Fialová smrt* a *Hrůza*. První z nich vyšla 29. dubna 1902. Meyrink se nicméně za spisovatele nepovažoval. Měl tenkrát plno jiných starostí, jeho situace se zhoršovala, přišel do řeči, musel opustit přepychový byt na dnešním Janáčkově nábřeží atd. Nakonec opouští i Prahu a klíče od svého posledního, žižkovského bytu odevzdává 23. března 1904, tedy právě před 120 lety.

Skutečnou literární kariéru začal v Německu, svého pochybného učitele Mailändera zachytil ve figuře ševce Klinkherbogka v románu *Zelená tvář* a na Prahu při psaní, jak víme, vzpomínal převlece. Nemusel se za spisovatele považovat, byl jím.

Milan Kolář: Gustav Meyrink a Praha. Redakce Božena Správcová a Zuzana Zadrobílková. TRIGON-KNIHY. Praha 2023. 160 stran. 190 Kč.

VYNIKAJÍCÍ JIŘÍ KAMEN A JEHO KÁMEN ÚRAZU?

MILAN BLAHYNKA

Málokdo má v současné české próze tak bezpečné místo jako **Jiří Kamen**, mistr ošidného žánru románový životopis, který má své vrcholy (vždy seriózní André Maurois) i snadné a neobjevené beletrizace „zajímavých“ osobností i neosobností. Obdiv si zjednal už prvotinou *Toulavý kůň* (X. Longenová a E. A. Longen v omamném víru kabaretu, divadla a života jejich doby) a upevnil knihou *Hugo, nejkrásnější voják rakousko-uherské armády* (2004), románovým životopisem H. Sonnenscheina, v mnohém záhadné postavy české literatury a života od let před

první světovou válkou až do druhé, v níž unikal holokaustu a zdiskreditoval se až tak, že po osvobození dožil ve věznici na Mírově.

Jiří Kamen mě zaujal zvlášť románem Hugo, přirozeně, vždyť Hugo Sonnenschein se narodil a první dva roky studoval na gymnáziu v Kyjově pozdějších mých gymnazijních let, kde mi o něm vyprávěl Jiří Veselský a ukázal i dům, kde Hugo žil. Nejnovější Kamenovo dílo mne už ze stejného důvodu oslovuje. Nejenže titulní postava románové fresky **SPLÍN ARCIBISKUPA KOHNA** (Argo, Praha 2023; ilustrace Jan Macůch, návrh obálky, grafická úprava a sazba Pavel Růt, 438 s.) je spjata především s Olomoucí, kam jsem se vypravil poprvé vlakem už ve svých devíti a kde jsem vystudoval bohemistiku, ale Olomouc se stala mým městem osudovým (oženil jsem se v ní, vystudoval bohemistiku a estetiku na Filozofické fakultě, na níž pak o pár let později absolvoval uměnovědu Jiří Kamen, pracoval jsem tři roky v krajské knihovně, pak ještě 22 let v ní žil – za prací jen z ní dojížděje – a po desíletí na Vysočině jsem zakotvil v obci na olomoucké síti MHD), tak jako se stala osudem Theodoru Kohnovi. Ten v Olomouci vystudoval teologickou fakultu, po nemnoha letech mimo se do ní vrátil k práci na arcibiskupství a stal se na teologii profesorem.

V budově arcibiskupského semináře, v padesátých letech zčásti použité jako vysokoškolská kolej, jsem spolu s Vladimírem Justlem možná víc než rok bydlel. Olomouc znám až tak, že například nepochybují o Pařížkoví, sochaři nekonvenčních soch v galerii César, kterou založil, že je to románová postava napsaná dle mého někdejšího přítele Jiřího Žlebka, pod jehož vlastním jménem ho Kamen na jedné stránce cituje. Do restaurace Bristol, kterou si vypravěč velice pochvaluje, chodil jsem za svého prvního manželství pro knedlíky. O událostech, lidech a poměrech v Olomouci také minulé jsem často psal, a přece se z Kamenova románu dočítám o lecčem, co jsem nevěděl.

Mohu tedy spíše než kdokoli odjinud ocenit Kamenovo poznání dějin a současnosti města a podivit se šíři a hloubce přípravné práce. Díky jí se čte – a to velmi poutavě – mj. i o Freudovi a jeho návštěvách kavárny Opera, i o Loosovi v Olomouci, o císařských návštěvách ve městě, ale také i o osobnostech a figurkách nebo poměrech na teologické a filozofické fakultě atd. Stejně důkladně se Kamen připravil rovněž na všechny kapitoly, kde vypráví o Izraeli; právě tam byl vypravěč, Kamenův alter ego novinář Petr Kříž, získán pro úlohu pátrače o *největší záhadě* Kohnova příběhu, k jejímuž řešení si Petr brzy přibere mladičkou Adélu, studentku prvního ročníku olomoucké filozofické fakulty a zapálenou luštitelku tajemství) nebo například o Švýcarsku, kde je Petr Kříž jako doma. Jak by ne, Kamen je přece autorem *Literárního průvodce* po státu helvetského kříže *Malá země s velkými příběhy* (2006).

Nejsem žel historik, způsobilý posoudit, nakolik Kamenovy záběry do obecné historie a domněnky jsou věrohodné. Jako *literární* historik vím, že Kamen nezkrešluje, jen ze stránek dobového tisku dokresluje postavu nevalného básníka Dostála-Lutinova, a soudím, že rovněž vyprávění o paradoxním přátelství básníka J. S. Machara s duchovním, pak arcibiskupem a ex-arcibiskupem Kohnem se opírá o solidní prameny. Kamen má šťastnou ruku na vyhledávání a vytěžení dokumentů, jakými je Kohnův *Vlastní životopis*, zprávy v korespondencích, pamětech a periodikách. Proto jeho podání nečekané volby muže židovského původu a jména arcibiskupem, a vyprávění o jeho úspěchu v tom úřadě i o tažení proti němu (úspěch se u nás neodpouští), která vyústila v jeho vynucenou rezignaci a přesídlení do štyrského Ehrenhausenu, působí věrojatně.

Dokud jsem nepochopil Kamenův autorský záměr vyprávět co nejdůkladněji a objevně o Olomouci, Moravě, Vídni, Izraeli, papežích a jejich okolí v přímém i jen velmi volném vztahu k Theodoru Khonovi, dokud jsem nenazrel, že jsem považoval knihu mylně za pouhý neuvěřitelný životopis arcibiskupa Kohna, zdálo se mi vyprávění jako rozvleklé, jako nastavovaná kaše a vysoce funkční rozdělení kapitol na *hráče* (v minulosti) a *pátrače* (v horké přítomnosti) jako až vyumělkovanost. Při druhém čtení jsem objemnému svazku přišel na chuť. Je to kniha, k jaké je potěšení se vracet.

Největší záhadou, o jejíž rozřešení usiluje jménem autora postava Petra Kříže a jeho Adély, je osud Kohnova velkolepého odkazu sumy zlatých k obnovení olomoucké univerzity v plném rozsahu (v polovině 19. století a až do roku 1946 byla zredukována jen na fakultu teologickou). Ač Petr a Adéla a ovšem sám autor pátrají díky svým znalostem a až umanutosti po tom, kde se obrovská částka ztratila, nepochybně odpovědi se nedobírají. Jak naznačuje závěr románové fresky, není to jejich selhání, ale pravděpodobnost, že není ani záhodno se jí beztestně dobrat.

Otazník v názvu recenze se týká způsobu, jak přibližuje Kamen dnešnímu čtenáři zvláštní důvěrné vztahy historických postav, zvláště církevních velmožů, a komunikace mezi nimi a laiky i jen mezi laiky (zvlášť mezi osobnostmi z prostředí umění a literatury). Připadá mi, že Kohnův i autorův (do značné míry chopitelný) obdiv k odvážnému papeži Lvu XIII. neospravedlňuje k žoviálním pasážím a dialogům mezi ním a Kohnem, a k takovýmto odstavcům o velkých českých autorech jako: „Růžena Svobodová odmítala psát erotické scény. Machar si ji v posteli dobíral. Vypτάval se jí, jestli v posteli rozezná svého manžela, spisovatele Františka Xavera Svobodu, od svého milence, literárního kritika Františka Xavera Šaldy. Nebo jestli v posteli nelehávají spolu všichni tři. Růžena se červenala, smála se a polštářem přikrývala Macharovi hlavu, aby už s těmi strašnými otázkami přestal. Ještě tě někdo uslyší, strchovala se.“

Machar podle Kamena v pomlouvání Růženy Svobodové nepřestal, zgustl si i na Šaldovi. Excelenci arcibiskupu Kohnovi v Ehrenhausenu vyprávěl:

„Na konci onoho setkání jsme v salonu zůstali Šalda, Růžena a já. Šalda si klekl na kolena a přemlouval ji, aby s ním od Svobody odešla. Vypil dost vína. Odpověděla mu, že je sice asi její osudovou láskou, jenže ona se nezamilovává kvůli tomu, aby těla bídu s nouzí. Ano, Šaldovy příjmy nedosahují těch Svobodových. Dodávám, že tento slavný český literární kritik jezdl se Svobodovými na dlouhé pobyty v lázních placené ze Svobodových honorářů.“

Snaha beletristicky „polidštit“ osobnosti z čítanek je samozřejmě oprávněná. Nemá však – i když se snad opírá o indiskrece Macharovy – jisté meze? Není to Mistrův kámen úrazu?

Nebo snad nevím, co se dnes nosí, žádá a sluší?

STARÁ...

Dokončení ze str. 1

„Moc rád bych tě viděl...“ kul železo, dokud bylo žhavé. „Tedy... pokud ti to nebude vadit...“

„Nechceš tedy přijít na nedělní oběd?“ živě zareagovala. „Ještě máš rád smetanové omáčky?“

„Ty si to pamatuješ?“

„Jak by ne. Na každém výletě sis dával svičkovou. A pořád jsi mne nutil, abych se ji naučila vařit...“

„Moc ti nešla...“ již zase žertoval.

„Nedals mi příliš času na to, abych se to naučila...“ odsekla, a on v duchu nevěřičně zakroutil hlavou. Ona mu ten rozchod snad dodnes neodpustila.

„Víš, bylo to nějak silnější než já...“ snažil se to zamluvit, „nechtěl jsem ti ublížit...“

„No jó...“ vzpamatovala se. „Už je to pryč. Jestli zvládneš čtyři patra bez výtahu, tak tě v sobotu v poledne zvu na kuře na paprice. Svičková to není, kde bych na ni jako důchodkyně vzala, že jo...“ už se zase smála. „Ale garantuju ti, že se jen oblízneš!“

Málem že ji do telefonu neřekl „pa“ a „ posílám pusu “.

Ještě si řekli pár úsměvných vět, ujistil jeden druhého, že ho rád slyšel, a jaká je to náhoda a položili.

Ten den již v prohlížení archivu nepokračoval. Dokonce ho přešla prvotní chuť ho zlikvidovat. Co kdyby náhodou přece jen chtěl napsat ty své novinářské paměti, jak šel život? Co osobnos-tí z politiky, umění a kultury jen zažil. Na každého měl nějakou vzpomínku, perličku. Kdysi byl tento druh memoárové literatury oblíben. Ještě si to rozmyslí.

Zmocnil se ho pocit, jako by mládl. To již léta nezažil. S tím psaním by to ostatně nebyl zas až tak špatný nápad. Ještě by všem ukázal, že není do starého železa. To ta představa schůzky se starou láskou mu osvěžila krev a prokysličila mozek. A snad i poněkud narovнала bolestí ohnutá záda.

V sobotu dopoledne se pečlivě oholil, dlouho se přebíral chudým šatníkem, až našel přijatelné sako. Kalhoty připnul na šle.

Chvilí váhal nad košilí, nakonec zvolil tenký rolák. Koneckonců, hodnotil výsledek v zrcadle na chodbě svého bytu, ač sice už dávno žádný mladík není, tak ve svých pětasedmdesáti nevypa-dá ještě nejhůř. Preventivně spolkl dva ibuprofeny šestistovky, aby ho bolesti zad tolik neohýbaly a po chvilí váhání si přece jen vzal hůl s sebou. Není čas na hrdinství, marnivost musí jít stranou. Však ona ho Zdenička jistě pochopí.

Na náměstí Míru se zastavil u stánku s květinami, po dlouhé době ho zase jednou paměť dočista zradila. Nemohl si vzpome-nout, jaké jí za mlada kupoval. Měla ráda růže, nebo karafiáty? Nakonec zvolil dárkové balení větvičky orchideje. Tím nic nemů-že zkazit. Když spolu ještě chodívali, tak brával i sedmičku čer-veného. To teď už nemusí... zavtipkoval v duchu a opatrně nastoupil na jezdicí schody eskalátoru metra.

Ze stanice Jiřího z Poděbrad to měl mírně z kopce, což jeho bolavým nohám vyhovovalo. Horší to bylo v samotném domě. Honosný činžák zdobila postava polonahých karyatid u vchodu. Mimo nové omítky ze zde padesát let nic nezměnilo. Snad jen to,

že ulici lemovaly všudypřítomné parkující automobily a letité akáty pomalu, ale jistě zasychaly. Pamatoval, jak vonívaly, když zjara kvetly.

První patro vystoupal vcelku dobře, ale ve druhém měl pocit, že zdolává Kilimandžáro. Ve třetím se již po každém druhém schodě musel zastavit a lapal po dechu. Přendával z ruky do ruky krabici s orchidejí, hůl mu překážela, pot máčel záda. Jestliže mu chůze do prvního patra trvala pět minut, tak do čtvrtého šel dva-cet. Ale i tak si myslel, že to již nezvládne. Nakonec však vyhrál sám nad sebou, a celý sinály se opřel o zvonek s vizitkou: Zdena Fuxová. Ještě před slabou hodinkou se těšil, jaký na ni udělá dojem, ty schody ho málem zabily. Nedovedl si představit, že by je měl šlapat každý den.

„Oldo... Oldříšku...“ otevřely se dveře a tam stála drobounká, bělovlasá stařenka. Poznal by ji snad jen podle hlasu a těch zele-ných, kočičích očí. I když už tolik, tolik vybledly a zvodnatěly.

„Zděndo...“ mazlivě komolil její jméno, jak v časech jejich nej-větší lásky. „To je pro tebe...“

„Orchideje!“ vydechla. „To je krása!“

Vedla ho do předsíně, pokusil se naznačit zouvání, nedovolila

mu to. Stačí, jen když se pořádně oře na vnitřní rohožce. Po tom absolvovaném výstupu se mu třásla kolena, frajeřina musela jít stranou a těžce se opřel o hůl. Přistoupila k němu, voněla něja-kým těžko definovatelným, ale jemu přesto známým parfémem. Položila mu prsty obou rukou na obličej a víc ho zkoumala, než hladila. Zároveň se přiznávala:

„Díky tomu zákalu na jedno oko téměř nevidím...“

„Aspoň si nevšímneš, jak jsem sešel...“

„Vidím tě tak, jak za mlada...“ zavrtěla hlavou a on v ten oka-mžik cítil, jak mu do očí stoupají slzy. Cítil potřebu být na ní hodný a něžný, zlobil se sám na sebe, že ji tenkrát nechal a teď málem nepoznal. Vždyť to chce se jen víc soustředit.

„Ty jsi vůbec nezestárla...“ nechal se nasměrovat do kuchyně, kde byl slavnostně prostřený stůl.

„Ty lichotníku...“ cupitala před ním drobnými, stařeckými krůčky. „Ty asi vidíš ještě hůř, než já, viď?“

Posadila ho proti sobě, do čela jejich malé tabule, a nejdříve servírovala polévku s játrovými knedlíčky. Kdyby se nebál, že už

by nemohl hlavní chod, tak by si jistě přidal, jak mu chutnala. Zdena mu nandávala, vyprávěla, přidávala omáčku i knedlíky a zase vyprávěla. Celá začala roz-kvétat, vracela se jí barva do tvá-říček, připomínající seschlá jab-líčka. Letmo se zmínila, že její nepovedené manželství bylo bezdětné, i on přikývl, že nezažil radosti ani starosti rodičovství. O to víc vzpomínali na jejich vztah, na mládí, na staré časy. Baval ji historkami od novin, drby, klepy a klípky nejrůzněj-ších kalibrů a ona se smála, až se zakuckávala. Pomalu se začalo šejt. Když chtěla rozsvítit lampu, tak ji položil ruku na hřbet dlaně a poprosil, ať nechá šero. Uděla-jí si černou hodinku.

Seděli proti sobě v letitých křeslech, tušil jeden druhého víc, než viděl. Pokojem se nesly jejich hlasy, které si skákaly do řeči, smály se a vtípkovaly. Náhodný, nezasvěcený chodec by si musel být jistý, že se tam za zdí bytu ve čtvrtém patře mají dva mladí lidé velmi rádi. Vždyť je tomu tak: stará láska nerezaví.

„...a já ti mu povídám: pane ministře, promiňte, to není

oliva, ale manžetový knoflíček pana ataše...“

„Ó... ó... to je pikantní...“ chichotala se s dlaní přes ústa, jako dobře vychovaná slečna. „To bys měl napsat. Všechno to musíš napsat. Do hrobu si to jistě nevezmeš...“

„Myslíš, že by to někoho mohlo zajímat?“ měl radost, jak jí ty jeho historky zaujaly.

„To si piš!“ hrála si v dobrém rozmaru se slovíčky.

„Nevím, jestli bych to zvládnul...“ našel v šeru dlaní její ruku.

„leda by... leda bys...“

„Ano?“ nijak se nesnažila ze sevření jeho prstů vymanit.

„Leda bys byla mojí Múzou...“ bál se to říci nahlas, tak jen šeptal.

„Ráda... Oldříšku...“ pohladila ho volnou rukou po tváři. „Moc ráda budu tvouí Múzou... pozdní Múzou...“ neodpustila si.

V ten okamžik poznal její parfém. Levandule. Voněla právě tak, jako když ji prvně objal na louce plné kopretin v Propok-ském údolí. Mlčky se už jen drželi za ruce a oba se nechávali unášet vzpomínkami do mladých let. Byl si jistý, že Zdena umí číst jeho myšlenky...

Kladívko s dlouhou rukojetí aneb Chvála železnice

Potkával jsem je na vlakovém nádraží, promaště-né chlapíky v montérkách, s kladívkem na dlouhé rukojeti. Ťukali do kol a podvozků vagonů vlaku a já dlouho nevěděl proč. Tehdy jsem si myslel, že jsou to „muzikanti mašinek“. Každý tón jiný!

Mám rád cestování vlakem. Vyznávám se ze vztahu k železnici. Mám rád vše, co se týká želez-nice, co se týká vlaků. Dřevěný vláček byl z mých prvních dětských hraček a takto „mašinky“ vnímám dosud. Staronoví přátelé, vždy připraveni ke hře, stále mne vyzývají – pojedme spolu až někam dale-ko, daleko... Děťinství? Ne. Splněné sny. A rád podléhám výzvě kolejí sbíhajících se v nekonečnu. Neodolám specifickému oduru kovu železnice, nádraží, útulnému pachu osobních vagonů... Neo-dolám jasnému tónu píšťalky pana výpravčího s tajuplným kultovním nástrojem – plácačkou, která dovoluje velkému, silnému, rychlému vlaku projevít svoji sílu a po-ma-loučku startovat! Musí být nějaké skryté poslání, skrytý význam v gestu pana výpravčího. Královská funkce. Definitivní rozhodnutí.

Projezdil jsem co pasažér vlaků již notný kus světa a mohu tedy tvrdit: Vlak je fenomén. Vlak je metaforou života. Ale jako v životě, může být i cestování vlakem drsnější. I když kupříkladu cestování letadlem nabízí možnost rychlého přesu-nu do míst vzdálených za obzorem, ale letadlo nemá tu zvláštní osobitou atmosféru, tu veselou lidovost vlaku. Letadlo je chladná, vyleštěná, pre-cizní technika. Letadlo je anonymní. V letadle jsem jen číslem letenky, totožné s číslem zakoupeného sedadla. Zašprajcovaný ve zmenšeném křesílku, obvykle bez výhledu kamkoliv, jen občas na ob-sluhující letušku. Žádné procházení se chodbičkou letadla a hovory s ostatními, žádná společná

hudební produkce, žádná svačinka v podobě domácího řízku mezi dvěma krajíci chleba... Kdysi, na palubě letadla vnitrostátní linky tehdejší 1/6 světa, nahrnuli jsme se, turisté, k okénkům na jedné straně letadla, abychom nezmeškali jedineč-ný pohled na masiv kavkazského Kazbeku. Pilot letadla nás okamžitě napomínal palubním rozhla-sem, prý, že se letadlo příliš naklání! To se mi ve vlaku nemůže stát. A na palubě oceánské lodi bývá nuda, když pasažéři většinou hluboce mlčí sami se sebou, mořskou nemocí pevně svírajíce ústa a lodní zábradlí. O cestování autobusem nemluvě. Z autobusu vystupuji seskládan do podoby pravo-úhlé krabice. Cestování osobním autem je jiná kategorie dobrodružství – hledání místa k zaparko-vání auta ve městě, to bývají hlavolamy. U vláčku nikdy a nikoliv. Na každém nádraží železniční sta-nice bývá pro můj vlak vždy připraveno volné mís-tečko. Nezáleží na tom, zda je vláček jen pomístní dřevěná lokálka, či skutečný japonský Šinkansen. Vlak na kolejích má svoje práva i povinnosti. Vlak má pevná pravidla. Vlak je kýženým obrazem Světa.

Vlak, vláček, mašinka, přes všechny zápory, přes pomluvy o zastaralosti a nevhodnosti tohoto způ-sobu dopravy a cestování, pomluvy o pochybné hygieně – vlak je způsob vyjádření života. Ať pra-videelně šedivě každodenní cestování za prací, ať příležitostné výlety, ať Velké putování kamkoliv – je to vždy zážitek a dobrodružství. Podotýkám, že dobrodružství někdy nechťené. Do vlaku si mohu vzít a беру vždy co nejvíce svého Já. Nikdo mne nevylučuje z přepravy kvůli četnosti a váze zavaza-del, neprohlíží mne a mé bágly bezpečnostním rámem, nikdo mi nezakazuje kapesní nožik, deo-dorant či příruční pleskačku valašského všeléku.

Pohodlně, s přiměřeným luxusem, s dobrým poci-tem že jsem nasedl do správného čísla vlaku, sedím u okna svého kupé a pozoruji biograf kraji-ny ubíhající vůkol. Krajiny, jež se předvádí ve své nenucené kráse, bez silikonových vycpávek, bez nátěru šminek a předváděcího mola. Krajina nahá, krásná, sličná, osklivá. Kochám se, jako se kochal pan Rudolf Hrušínský ve filmové roli vesnického „pana doktora“. Kochám se, neboť originál přírody je nedostižný a neopakovatelný. Chci-li, mluvím s ostatními. Nechci-li, neotevřu ústa. Nikdy jsem neviděl tolik materie světa, jako z okna vlaku. Nikdy jsem tolik nemluvil, tolik nemlčel, jako ve vlaku. Ztotožněn s vlakem, s krajinou, se spoluce-stujícími, sám se sebou. Cesta vlakem je součástí života.

„...miluji setkání na cestách / útržky hovorů z davu / s neznámými usedám k neznámemu stolu / a zapomínám semknout ústa i hodinu návratu / Mluvím jen řečí své mámy / jen ze slovníku zdra-vím – Dobrý den – / Když ale spolu tlacháme na otázky / ve stoje v bistro / na chodníku pod Notre-Dame / či v průchodu metra na Arbat / nikdo z nás nepotřebuje hesla z knížky / Svých pět peněz známe nazpaměť...“ / Tak mlčival při tabáčku postarší pán / děda ze sousedního vchodu / Až dnes vím / že i mlčky lze vyznat lásku...

B. K. Útržky hovorů.

Mám rád cestování vlakem, neboť samotná cesta může být cílem. Jen nezveřejňuji. Když něco milu-ješ, není co zveřejňovat, není proč si stěžovat. Jen ty vysoké a strmé schůdky postarších osobních vagonů, na ty bych si rád stěžoval. (V Austrálii bylo nástupiště i podlaha vagonů ve stejné rovině. I vozičkáři a maminky s kočárky byly bez problé-mu).

BŘETISLAV KOTYZA

Závěrem zdravím všechny železničáře. Mašinfíry páry i topiče s lopatou na uhlí – dnes již vzácné profese. Zdravím strojvůdce na dýzlu i na elektrí-ce, vlakové dispečery, průvodčí – zvláště pak zdra-vím milé slečny průvodčí ve slušivě uniformě. I dámy v jízdenkové pokladně zdravím. Výhybká-ře s kyblíkem mazutu. Posunovače v okopaných bagančatech, neomylné a jisté ve spleti stříbrného kolejiště spících vagonů. Zdravím moje oblíbené promaštěné chlapíky s kladívkem na dlouhé ruko-jeti. Jsou to opravdoví „doktoři mašinek“, když podle zvuku ťuknutí kladívkem poznají možnou nemoc podvozku vagonku. Zdravím i veškeré ostatní lidičky nutné k plynulému, jakoby samo-zřejmému chodu železnice. Jak se říká – nádraža-ci; jak se myslí – ajznbnoáci. Železničáři. Vždy jsem jim tak trochu záviděl příslušnost k modré armádě, ale především, přiznám se, záviděl výhodu režijní jízdenky. Obzvláště pak zdravím všechny přednos-ty stanice, a dnes i dámy, genderově „přednostky stanice“. Ti všichni dovolují a pomáhají mašinkám domácím i přespolním, dovolují a pomáhají napl-ňovat velký sen tuláků o Velkém cestování. A dovolují a přikazují megatunám po železnici pře-pravovaného čehokoliv, dovolují a přikazují spo-lehlivě nalézt místo svého určení. Jsou ještě potřeb-ní? Jsou ještě žádaní? Jsou ještě voláni? Ano, zcela jistě ano!

Přednosta stanice, nehybný v chaosu nástupiště, zdvihá plácačku a jasný tón jeho píšťalky sděluje signál. Červená brigádýrka svítí královskou funkcí. Dveře vagonů se s hlasitým bouchnutím zavírají. Vlak odjíždí.

Že dnes již nejsou kouřící vláčky s černým smít-kem uhlíku v koutku oka? Kladívko s dlouhou násadou rukojeti potvrzuje neměnnost touhy.

Literatura • Umění • Kultura

Oděská ulice Ivana Bunina dnes Policejní!

IVO HAVLÍK

„Vyprávím o velkém obdivu, který naše rodina vždy chovala k ruské literatuře, a také o tatínkově knihovně, kde se jako největší poklad přechovávalo dvanáct svazků Karamzinových Dějin státu ruského, sebrané spisy Puškinovy, Gogolovy, Čechovovy, Lermon-tovovy, Někrasovovy, Turgeněvovy, Leskovovy, Gončarovovy a tak dále,“ píše Valentin Katajev, rodák z Oděsy (1897), v memoárech Má démantová členka.

Jako protektorátní vyhlášky se jmény zastřelenými za heydrichiády připomínají již dva roky v ukrajinské Oděse „v kruglyje sutky“ (pořád dokola) opakovaná úřední sdělení o tom, která další ulice nebo pomník padly za obětí tzv. dekolonizací.

V LUKu jsem již psal o potupném zbourání sochy Kateřiny II., německo-ruské zakladatelky města a jeho zachránkyně před tureckým nájezdem. Likvidace s utaženou smyčkou lana kolem šije šlechtičny se podobala stržení sochy Jožky Jabůrkové, jediné členky zastupitelstva hl. města Prahy umučené v německém koncentračním táboře, pomník stál na pražském Smíchově. V Oděse již odstranili pomník Puškina, jednoho z největších básníků světa, jehož ruský car do Oděsy vyhnal z Petrohradu. Došlo i k přejmenování Puškinovy ulice, a rovněž parku Maxima Gorkého na park amerického spisovatele Marka Twaina. Zmizely ulice Majakovského, Jesenina, Lermontova a dalších. Vede se boj o zbourání sousoší chlapeckých hrdinů Katajevova románu Na obzoru plachta bílá. Babel řekl: Před Buninem člověk musí klečet!

Městský server 20. dubna 2024 vydal tuto zprávu: „Dnes v Oděse skončila elektronická veřejná diskuse o přejmenování dalších 14 objektů z toponymie města. Diskuse se konala na webovém portálu Oděské městské rady Sociálně aktivní občan ve speciální elektronické rubrice Veřejná diskuse.“

Sdělení doplnil strohý resultát desetidenního „elektronického referenda“. Ničím nepodložené „hlasování“ (mimo jiné) přejmenovalo ulice prvního kosmonauta světa Jurije Gagarina a ulici Ivana Bunina dodalo nový název – Policejní. (Sic!)

Již citovaný Katajev v memoárech píše, že spisovatel, jemuž dává přezdívku buďonovec (podle všeho Babel), si nikdy nedal ujít příležitost, aby mu neposkytl literární lekci: „Literatura je věčný zápas. Dneska jsem bojoval se slovem celou noc. Když nezvítězíte nad slovem vy, zvítězí slovo nad vámi. Někdy člověk kvůli jednomu přidavnému jménu ztratí nejen pár nocí, ale také třeba pár měsíců krvavé dřiny. Zapamatujte si to. V dialogu se nesmí objevit jediný zbytečný výraz. Po dialogu smíte sáhnout jen v nejkrajnějším případě. Dialog musí být stručný, musí doplnit charakter postavy a musí vydechnout natrpklou vůni. Ale vy si zrovna myslíte, že jste předstihl svého učitele Bunina. Nechte těch iluzí. K Buninovi máte tak daleko jako k Polárce. Vy sám totiž ani nevíte, *co je to* Bunin. Víte, co napsal ve svých vzpomínkách na N. N.? Napsal, že má úlisnou, nehluchnou chůzi zlodějů. To je umělec! Tomu se nemůžete rovnat ani vy, ani já! Před ním člověk musí klečet!“

Při svém pobytu v Oděse na podzim roku 2021 jsem hledal Buninův dům. Už neexistoval, ale na samém konci dlouhého bulváru ještě visela pamětní deska s portrétem, pod nímž bylo vyryto do mramoru: „Ulice byla pojmenována na počest básníka, spisovatele, laureáta Nobelovy ceny Ivana Alexejevič Bunina, žijícího v Oděse v letech 1896 až 1920.“ Spisovatel tedy v Oděse žil čtyřiadvacet let! Poznal tam Annu Cakniovou, dceru spisovatele a vydavatele feckého původu Nikolaje Cakniho. V září 1898 se vzali, ale manželství se po dvou letech rozpadlo.

Ve svých dílech Bunin nostalgicky a s melancholickým steskem zachytil nenávratně ztracený život patriarchální Rusi včetně postupného rozkladu její svěbytné staré kultury v důsledku změn v okolním světě. Otázky osudu Ruska tvořily jeden z centrálních motivů Buninovy tvorby.

V roce 1933 Bunin, zejména díky lyrickému autobiografickému románu Život Alexeje Arseněva, jehož děj se z části odehrává v Oděse, jako vůbec první ruský spisovatel převzal Nobelovu cenu za literaturu.

Žil už v emigraci. Zemřel o dvacet let později, 8. listopadu 1953. Pohřben je na pařížském hřbitově Sainte-Geneviève-des-Bois.

Sovětská literární kritika se k Buninově tvorbě dlouho chovala odmítavě. Jeho knihy byly v Sovětském svazu vydávány teprve po jeho smrti a některá až za perestrojky. V češtině mu vyšlo třiadvacet titulů, první se jmenoval Mířova láska (Praha 1926), poslední Lehký dech byl vydán v roce 2013 v překladu Jana Zábrany v bibliofilské tiráži pouhých 25 číslovaných výtisků.

Dlouho jsem soudil, že v Oděse, městě mého literárního srdce, se z čirého šovinismu pomátla toponomastická komise. Leč v těchto dnech se do mých rukou dostala studie Aktuální otázky výzkumu dějin a kultury východní Evropy. Knihu v závěru roku 2023 vydal Historický ústav Akademie věd ČR.

Autoři Radomír Vlček a spol. v ní píšou: „Význačný ukrajinský filosof Vachtang Kebuladze např. neváhá líčit Rusko jako ‚anticivilizaci‘ či s odkazem na Junga jako ‚civilizaci stínu‘ a společně s jiným

význačným ukrajinským filozofem Volodymyrem Jermolenkem vyzývají i k odstranění jmen ulic a dalších míst pojmenovaných po představitelích ruské a sovětské kultury, k nimž řadí například

Lermontova, Puškina, Čechova, Majakovského a mnohé další. Kebuladze jednoznačně argumentuje tím, že existuje jasná spojnice, která vede od Puškina a dalších ruských a sovětských autorů k Putinovi. „Puškin je imperiální básník a xenofob. Celá ruská kultura je dnes toxická, a proto je dekolonizace našich ulic extrémně důležitá.“ Jak jasnozřivá byla předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, v jedné chvíli kandidátka na prezidentku České republiky a současná senátorka Miroslava Němcová, která ve vlastním knihkupectví ve Žďáru nad Sázavou podle svého tvrzení ruské básníky a spisovatele nikdy neprodávala.

Jak jasnozřivá byla předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, v jedné chvíli kandidátka na prezidentku České republiky a současná senátorka Miroslava Němcová, která ve vlastním knihkupectví ve Žďáru nad Sázavou podle svého tvrzení ruské básníky a spisovatele nikdy neprodávala.

Stačí ukrást jednu generaci dětí a společnost může jít ... Úplně jinam!

MAREK ADAM

K problematice formování a možného ohrožení českého historického vědomí

V nadpisu dnešního článku parafrázuji výrok paní doktorky Vladimíry Vítové, předsedkyně *Českého mírového fóra*. Paní doktorka odvážně upozornila na zákeřnou manipulaci dnešních elit s nejmladší generací. A na záměr, kterým vládnoucí vrstva mladou generaci připravuje o její budoucnost.

V posledních několika měsících se setkávám též s termínem „ztracená generace“ (lost generation), aniž bych měl přitom na mysli skupinu spisovatelů, kteří prožili první světovou válku.

Někdy se hovoří také o tom, že jsme, po roce 1989, v podstatě „obětovali“ celou jednu generaci. Autorkou, která trefně pojmenovala toto smutné konstatování reality, je paradoxně bývalá disidentka paní Lenka Procházková.

Paní spisovatelka Lenka Procházková přišla rovněž i s termínem „duchovní bezdomovectví“. Nemyílila se. Vzhledem ke skutečnosti, že školství prochází v posledních letech řadou anomálií, není pochyb o tom, že generace dětí se stává nešťastným nástrojem účelové manipulace vládnoucích elit.

Nebudu ve svém textu popisovat obecně známé jevy, jako jsou inkluze, multikulturalismus či environmentalismus. Nebudu se zabývat ani tzv. konsensuální teorií pravdy (kdy se „pravdou“ stanoví názor většiny), jejíž aplikace v přírodních-exaktních vědách na mě působí přímo děsivě. O tom již bylo řečeno a napsáno mnohé.

Já se zaměřím na fenomén problematiky historického vědomí. Úvod svého článku doplním kacířskou otázkou: „Je vážně ohroženo české historické vědomí?“

„Historia est magistra vitae!“

Prvním aspektem naší problematiky bude již samotná definice toho, co vůbec označujeme termínem „historické vědomí“. Tento fenomén totiž může být nazírán ve dvou rovinách.

První pojetí historického vědomí souvisí s pozitivistickým přístupem založeným na kvantitativních metodách historické metodologie. Historické vědomí je definováno jako jakási množina, penzum znalostí (s důrazem na faktografii).

Druhé pojetí vychází z postmoderní rezignace na jednu univerzální dějinnou koncepci při výkladu světa. Toto pojetí nedefinuje historické vědomí jako „objektivně změřitelnou znalost“, nýbrž jako subjektivní představu jedince o minulosti. Dějiny se tak vrací k „hledání příběhu“ a jsou líčeny jako barvitě mytologické vyprávění.

Pokud jde o formování historického vědomí, tak tím, co v dítěti raněho věku nejvíc formuje je myšlení, je samozřejmě řeč. Prvním faktorem, utvářejícím historické vědomí u nejmladšího lidského jedince, jsou samozřejmě pohádky. Vyprávěné pohádky. Již v pohádkách se první setkáváme s kulturními odlišnostmi a určitými stereotypy. Existuje asi sedm verzí pohádky o Popelce, které jsou absolutně odlišné a ilustrují kulturní mentalitu dané země.

Po pohádkách se dalším zdrojem historického vědomí stávají dětem nejrůznější báje a pověsti. I zde můžeme najít určitá kulturní specifika. Proč jsme dnes doslova zahlceni převahou staroger-mánských bájí? Náhoda to zřejmě nebude!

Ve škole na prvním stupni základní školy se dítě seznamuje se svou kulturní a historickou identitou prostřednictvím prvouky a posléze vlastivědy. A právě v případě vlastivědy bude nanejvýš nezbytné si důkladně prohlédnout učebnice, které jsou dodávány školám. Jaké ideologie jsou v nich dětem podsoouvány? Sledujme také proporcí mezi textovou a nertextovou částí učebnice. Vedle odborně sdělné funkce představuje mimořádně důležitou roli při

výchovně-vzdělávacím procesu také funkce didaktická. Proč se např. v učebnicích ZŠ o krajině kolem našeho bydliště používají cizí environmentální pojmy typu *biota*? Nebylo by lepší, kdyby dítě školu povinně znalo raději význam slova *za humny*?

Právě ve vlastivědě se formují první historické konstrukty, včetně nejrůznějších stereotypů a kulturněhistorických mýtů. V současnosti dostává nejvíc „na zadek“ právě epocha husitství. Proč právě doba husitská? Protože na ni položil důraz „Otec národa“ František Palacký. Palacký vyzdvihl význam husitské epochy a definoval ji jako vrchol českých národních dějin.

„Nepřátele se nelekejte a na množství nehledte!“

Palackého filosofie dějin totiž prozrazuje jednu velkou a dávnou pravdu. Palackého teze popisují a odhalují neustálé útočení dobyvačných Němců (Germánů, Anglosasů), jejichž agrese brojí proti demokratickým Slovanům. Ono to totiž nabývá na aktuálnosti čím dál markantněji. Češi se neustále v dějinách museli bránit proti Němcům (Germánům, Anglosasům). Trvá to celá dlouhá staletí!!! A pozorujeme to dnes a denně.

Palackého koncepcie dějin hovoří o tzv. řádech slovanských a řádech germánských. A právě v době husitské to plebejští Češi nejvíc „nandali“ aristokratickým a expanzivním Němcům! Husitství navíc zpochybnilo i pokřivenou církevní autoritu Vatikánu, jemuž šlo vždy více o statky hmotné nežli duchovní... Proto husitství leží mnohým vlastizrádcům tak v žaludku. Další epochou, již František Palacký vyzdvihl ve své dějinné koncepci, byl bájný slovanský pravěk. Tam si (prý) Palacký mohl vymýšlet...

Všimněme si, že Palacký např. nezdůrazňuje vývoj po roce 1526, ale ani příliš nepřikrášluje období vlády lucemburské dynastie. Tam Palacký pozoruje cizí nadvládu. A ona tam skutečně je! Proč jsou dnes tak adorováni např. Lucemburkové a Habsburkové?! Právě proto, že symbolizují závislost českého státu na tzv. Svaté říši římské (později nazývané ještě s přívlastkem „národa německého“).

Snaha o „mnohonárodnostní říši, nad níž slunce nezapadá“ se objevuje v Evropě již odedávna. Velmi kontroverzní osobností v českém historickém vědomí není nikdo jiný než Zikmund Lucemburský. A hle – proč náhle dochází k jakési rehabilitaci nepřitele husitů – Zikmunda – „Lišky ryšavé“? Soudobá historiografie (ale už i některé edukativní materiály) jej líčí jako „zodpovědného evropského panovníka, který prostě musel zakročit proti husitským teroristům“. A že prý husité byli něčím jako středověký „Islámský stát“! Takové historické chucep!!!

O reinterpretaci bitvy u Lipan ani nemluvě. Jaká potřeba „konsolidovat“ rozvrácené Čechy?! Husitská šlechta se prostě a prachspřstě spojila se šlechtou katolickou proti svým husitským polním vojskům. Zrada z vlastních řad!!!

„Cizí nechceme, svoje nedáme!“

Ale pojďme ještě trochu zpět. V česko-německém historickém vědomí představuje velmi problematickou postavu kníže Václav Přemyslovec. Dnes je interpretován jako slaboch a tzv. demytizován. Filiae legend mu prý údajně měla přikrášlit svatozář...

Nutno připomenout, že např. v období protektorátů Čechy a Morava (1939-1945) byl kult svatého Václava zneužit nacisty a kolaboranty se záměrem shodit a cíleně ponížit český národ jako poddajný Němcům.

„Svatý Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím!“

Připomínám zde ono nechvalně známé „udavačské vyznamenání“ za zásluhy pro Říši. „Čestný štít“ s orlicí svatováclavskou „hrdč“ obdrželi zrádcové a kolaboranti. Cílem bylo ponížit českou státnost a staré tradice.

„Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm!“

Atak na české národní obrození a jeho představitele je tak silný, že by vydal na zcela samostatný článek. Národní obrození se dnes prezentuje jen jako „zakázka národního projektu“. „Demytizace“ národního obrození se aktuálně hystericky prosazuje na univerzitách. Jsou jí věnovány granty z mezinárodních projektů. Náhoda, či záměr?

Soudobá indoktrinace české historické vědy by nejraději vymazala z paměti lidí všechny významné vlastenecké pro-národní osobnosti. Dnes prý vadí i panovníci a kulturní osobnosti vlastenecké scény na papírových penězích...

Již před zhruba patnácti lety se ve školství objevil destruktivní plán na sloučení předmětů dějepis – občanská výchova – zeměpis. Podle mého názoru by se jednalo jen o agitaci globalistů a propagaci soudobých dogmat Evropské unie.

Ve školské dokumentaci a metodických příručkách „shora“ se často operuje s termínem průřezové téma. Za touto intrikou se však neskrývá nic jiného než indoktrinace školní výuky nebezpečným multikulturalismem. V budoucnu k němu zřejmě připojí i různé genderové a jiné globalistické projekty...

Při tvorbě historického vědomí hrají nemalou roli také filmy, populárně-naučné časopisy či např. videohry. I ty dnes bohužel sklouzávají k takovým interpretacím, jako že např. „Edvard Beneš je zodpovědný za Mnichovskou krizi“.

Člověk se musí s hořkostí v srdci ptát, kam až sahá drzost, a kde už začíná směšnost. Bohužel jsme obětovali jednu generaci našich mládeže. Jedna generace – to je těch 33 let od „sametového podvodu“.

Paní spisovatelka Lenka Procházková vidí možný záblesk naděje až v té (přes)příchší generaci, která se možná začne ptát a začne se pítit po příčinách dnešního stavu společnosti. Generační prozření však bude bolestné...

Obávám se však, zda už teď není pozdě. Zda historické vědomí není dnes ohroženo do té míry, že už ani nebude možné jej vzkřísit. Co můžeme my udělat pro to, aby se český národ znovu „vzkřísil“? Nemlčet!

A v tom spočívá úděl i síla nás, kteří si ještě sami leccos pamatujeme. My jsme ti, kteří máme osud příští a přespříští generace ve svých rukách. Povědejme si s dětmi a vnoučaty, jaké jsme prožili dětství a mládí. Vyprávějme jim o historii. Chodíme s nimi na vlastenecké procházky a mluvmе s nimi o našem státě. V tom tkví naše síla – vrátit naše potomstvo k jeho podstatě!

Národ, který zapomene na svou minulost, bude sám zapomenut ve své budoucnosti. A jak píše (opět citovaná) Lenka Procházková v jednom svém článku: *„Budoucnost už (dnes) není to, co bývala!“*

Ulice Ivana Bunina v Oděse již tento název nemá, byla překřtěna na Policejní třídu. Odstraněna byla i pamětní deska, která uváděla, že ulice byla pojmenována na počest básníka, spisovatele, laureáta Nobelovy ceny Ivana Alexejevič Bunina, žijícího v Oděse v letech 1896 až 1920.

Snímek IVO HAVLÍK